

al Kundskab om norsk Fugleliv. C. søgte ogsaa at brede Kendskabet til Fugle ud i videre Kredse og udgav forskellige populære Skrifter; særlig Anledning er der til at mindes hans i 1892 udkomne »Fugleliv i det arktiske Norge«, der blev oversat paa Tysk og Engelsk og i 1907 udkom i en ny Udgave under Titlen »Dyreliv i det nordlige Norge«, rigt illustreret med Gengivelser efter Forfatterens ypperlige Fotografier. I sine sidste Aar beskæftigede C. sig med Udgivelsen af et monumentalt Værk om Norges Hvirveldyr, hvoraf Afsnittet om Pattedyrene var afsluttet ved hans Død; det maa haabes, at Arbejdet er saa vidt fremskredet, at de ikke udgivne Dele maa kunne komme frem, saa at man ikke gaar Glip af den Skildring af Norges Fugleverden ved Colletts' Mesterhaand, som mange havde glædet sig til.

Colletts' Betydning som Zoolog ligger ikke i, at han brød nye Baner i sin Videnskab, men i den Ihærdighed, hvormed han oplyste og skaffede Kendskab til sit Lands Fauna. I de førnævnte »Mindre Meddelelser« findes en Rigdom af Iagttagelser, der kaster Lys over mange hidtil ukendte Forhold; ingen der har læst dem, vil glemme de fængslende Skildringer af Rovfuglenes, særlig Uglernes, Optræden og Yngleforhold paa Fjeldstrækningerne i de Aar, Lemmingerne yngede stærkt, eller Paavisningen af den mærkelige Overensstemmelse mellem Ynglefuglene paa Højfjeldene i Landets sydlige Egne og paa Lavlandet i de nordligste Strækninger.

Collett var ved Slægtskabsbaand knyttet til Danmark, som han jævnlig gæstede; af »D. O. F.« var han Medlem straks fra dens Stiftelse, og viste ved flere Lejligheder Foreningen sin Interesse; adskillige danske Ornithologer var kommen i Berøring og stod i Forbindelse med ham, og Mindet om hans noble, elskværdige Personlighed og ornithologiske Virken vil ogsaa i Danmark holdes i Ære.

O. H.

FRA FREMMEDE TIDSSKRIFTER

LIDT OM DEN TOPPEDE LAPPEDYKKER (PODICIPES CRISTATUS).

Efter Svenska Jägareförbundets Tidskrift, som ofte indeholder større eller mindre Afhandlinger om Sverigs Fugleliv, bringes her et Uddrag af en Artikel af Gustaf Kolthoff, idet denne udmærkede Iagttagers Meddelelser om den toppede Lappedykkers Levevis ogsaa kan tjene til Oplysning for visse danske Ferskvandsfiskere,

som i Lighed med de svenske nærer den fejlagtige Anskuelse, at Lappedykkeren ofte er Skyld i, at Søerne ikke altid indeholder saa stor en Fiskerigdom, som ønskeligt var, og som derfor har lagt denne Fugl for Had.

Naar jeg skriver om den toppede Lappedykker, ved jeg nok, at jeg behandler en Fugl, som nu for Tiden staar ilde anskreven her i Sverig. Det er bleven Mode at betegne Lappedykkeren som et højst skadeligt Dyr, og denne Mode er nu gaaet over til den rene Galskab, saaledes at mange Mennesker fuldstændigt ukritisk, ofte uden selv at kende det mindste til Fuglens Levevis, forfølger den og i deres Anstrengelser for at fordrive den, end ikke skyr at underkaste den Tortur.

Det er sørgeligt at maatte sige, at der findes en stærk Tilbøjelighed til at overdrive visse Dyrs Skadelighed, eller til at paadutte dem en saadan, hvor den slet ikke findes. Naar nogen siger, at et Dyr gør Skade paa en eller anden Maade, bliver dette Standpunkt let moderne, og herved kan de mærkværdigste Overdrivelser fremkomme; det nytter i saa Fald kun lidt at modsige dem, der har levet sig ind i slige Forestillinger; disse skal have deres Tid, før det bliver muligt at overbevise Folk om Vildfarelsen.

Lappedykkeren har nu i en Række Aar været Syndebuk, og naar jeg har forsøgt at modarbejde Opfattelsen af dens Skadelighed, er det gaaet mig omtrent, som det gik mig i gamle Dage, naar jeg vovede at benægte, at Svalerne overvintrer paa Bunden af Søer. Jeg blev let ud — alle og enhver havde set Svaler, som om Efteraaret krøb ned i Vandet og om Foraaret kom op deraf. Man havde om Vintren fanget Masser af Svaler i Garn, og de kom alle til Live, naar de blev bragt ind i Varmen. En Gang i mine unge Dage var jeg nær bleven sat paa Døren, da jeg vovede at udtale min Tvivl over for et Par ældre ansete Jægere, som berettede om Svalefangst under Isen.

Lige saa misforstaaet er Folks Tro paa Lappedykkernes Hærgninger blandt Ænderne. Det er ikke længe siden, at en gammel Jæger fortalte mig, at Lappedykkerne æder Ændernes Æg; mærkeligt er det, at man gennem denne Tro paa Lappedykkerens Skadelighed kan faa en saadan Afsky for Fuglen, at man finder den grim, men jeg har truffet Jægere, som ikke har villet røre ved en skudt Lappedykker; jeg har faaet at høre, at den er afskrækkende styg, ja modbydelig.

Hvorledes fremkommer da en saadan Tro? Jo, Lappedykkeren har et spidst Næb og man har maaske set den hugge efter Ænderne og jage dem, og deri ligger Aarsagen til hele Forfølgelsen. Men man har ikke set eller lagt tilstrækkelig Mærke til, at alle Fugle jager hverandre. Ænder slaas til Tider ganske bravt, og Duer kæmper hidsigt, men trives dog godt i samme Dueslag; vore smaa Sangere kives ustandseligt, Svaner kæmper paa Liv og Død og taaler ikke andre Fugle i deres Nærhed, og dog kan der ruge Tusinder af Fugle i en Sø med mange Svaner.

At der stadigt hersker Strid og Kiv mellem de forskellige Fuglearter, ja at selv Fugle, der bor i tætte Kolonier ofte slaas, det har man forbigaaet, men at Lappedykkeren til Tider hugger efter en And, det kan man ikke tilgive. Derfor skal den efterstræbes og udryddes, derfor er den styg og afskrækkende. Og i Virkeligheden er Lappedykkeren vel nok en af vore fredeligste Fugle og utvivlsomt en af Verdens smukkeste Søfugle.

Det er ikke nok med, at man har anvendt alle tænkelige Maader at jage og forfølge Lappedykkerne paa, og at man paa Rederne fanger dem i Sakse, disse afskyelige Torturinstrumenter, men man har ogsaa i Bladene foreslaet at gennemstikke Æggene med Naale for at lade Fuglene rugge videre paa de fordærvede Æg. Man slaar ubarmhertigt de smaa henrivende Lappedykkerunger ihjel, naar de kryber op i den Haand, som man fra Baaden rækker ud mod dem. Man udsætter Pengepræmier for dræbte Lappedykkere, men indser ikke, at de Mænd og Dreng, som for at tjene Pengene tager ud og jager Lappedykkerne i Yngletiden, utvivlsomt gør langt større Skade paa Ænder og andre Fugle end den, Lappedykkerne kunde gøre, hvis de virkelig var skadelige.

Da jeg imidlertid dybt foragter slige Modestandspunkter og udelukkende bedømmer et Dyr efter mine egne Iagttagelser over det, uden Hensyn til andre Menneskers Smag, vil jeg her sige, hvad jeg selv synes, og hvad jeg ved om denne Fugl.

Den toppede Lappedykker er en af Nordens smukkeste Søfugle; med sin glinsende sølvhvide Underside og sin smukke Halskrave er den lige fortryllende smuk, naar den med sin stolte Holdning svømmer paa det klare Vand, som naar man holder den skudte Fugl i sin Haand. Arten har ikke altid forekommet lige talrigt i Sverig; ganske vist har den længe levet i en Del Søer i ret stort Antal, men i det sidste halvthundrede Aar har den stadigt udbredt sig, saa at den nu forekommer i stort Antal i saa godt som alle rørbevoksede Søer i hele Sydsverig op til Dalelven og noget Nord for denne. Lappedykkeren er en af de Fuglearter, der tilhører Fremtiden; trods den mest hensynsløse Forfølgelse er den stadig almindelig, og ihvorvel den er aftaget eller endog næsten udryddet i en Del Søer, hvor den efterstræbes stærkt, saa er den tiltaget paa Steder, hvor den ikke jages alt for ivrigt.

Mennesket er ikke dens eneste Fjende, men ogsaa Kragen tilføjer den megen Skade. Det har saaledes vist sig, at af de Mængder af Æg, som Kragerne aarligt røver i Hornborgasjön, er over 90 pCt. Lappedykker- og Blishønsæg.

Lappedykkeren bebør udelukkende rørbevoksede Søer og Vige; Vand og Rør er Livsbetingelser for den, og den forlader kun disse Steder, naar den flyver, og det gør den ikke stort oftere end i Træktiden. Den gaar aldrig paa Land, og den gaar sjældent ind, hvor Vandet er saa grundt, at den ikke kan dykke. Føden, som den henter i Vandet, oftest fra Søbunden, bestaar hovedsagelig af Insekter

navnlig Vandbiller¹. I Søer, hvor disse Insekter forekommer talrigt, æder Lappedykkeren sjældent Fisk, medens den i andre Søer æder Fiskeyngel; derimod har jeg aldrig set den tage større Fisk eller fundet Levninger af saadanne i Maverne. Allerede Udseendet af Fordøjelseskanaalen viser, at Fisk ikke kan udgøre dens Hovednæring. Større Fisk kan den ikke sluge, da Spiserøret savner den Evne til at udvide sig, som er særegen for fiskeædende Fugle som Skarver, Lommer og Skalleslugere. Man ser heller aldrig en Lappedykker, der har ædt saa megen Føde, at Halsen er udspilet, saaledes som man iagttager det hos nys nævnte Fugle. Mavesækken er ligeledes lille; Lappedykkeren er ikke nogen graadig Fugl. Man træffer ofte Skarver og Lommer, som har ædt saa stort et Kvantum Fisk, at Halsen er stærkt opsvulmet paa Grund af det fyldte Spiserør; ja, de sluger ofte saa meget, at de ikke orker at flyve med den tunge Byrde, og knap kan dykke; hvis man jager dem under saadanne Omstændigheder, søger de at lette sig ved at kaste Føden op og derefter at redde sig ved at flyve eller dykke. Skarver sluger ofte Fisk paa indtil 50 cm. Længde, Fiskens Hale stikker da ud af Fuglens Gab, saa at den gispende svømmer om med vidt aabent Næb. I Lommer har jeg ofte fundet Fisk af 20—25 cm. Længde og stundom flere saadanne Fisk i een Fugl. Hos Lappedykkere har jeg aldrig fundet Fisk af mere end 6—8 cm. Længde, og saadanne Fund er særdeles sjældne.

Lappedykkere æder aldrig Æg eller ødelægger andre Fugles Reder. Jeg har ofte fundet Reder af forskellige Andearter paa smaa Holme og Tuer midt inde i Lappedykkerkolonier, og den Gang Lappedykkeren var talrigst i Hornborgasjön, fandtes Stokanden der i usædvanligt stort Antal. I Tåkern har jeg set en Blishøne ruge sine Æg lige op ad en Lappedykkerrede. Man siger, at Ænderne aftager eller forsvinder i Søer, hvor Lappedykkerne er almindelige; man maa dog sikkert søge Aarsagen hertil andet Steds, kanske i det nuværende store Antal Jægere, de forbedrede Geværer og den større Skudsikkerhed. Imidlertid har jeg netop iagttaget, at man ofte finder de fleste Andekuld og den største Mængde Ænder i de Vige og Søer, hvor Lappedykkeren findes i størst Antal.

Hvis man vil tænke lidt over Lappedykkerens og Stokandens Levevis, vil man let indse det urimelige i, at Lappedykkerne skulde skade Ænderne.

Lappedykkeren har sit Hjem i den ydre Del af Rørskoven, hvor den anlægger sin Rede flydende paa Vandet. Den opholder sig helst i det blanke Vand eller i Udkanten af Rørene, hvor Vandet er saa dybt, at den kan dykke. Det er meget sjældent, at den gaar op paa grundt Vand ved Bredden, hvor den ikke kan svømme under Vandet. Stokanden derimod lægger altid sine Æg paa Land oftest paa en skovbevokset Bakke, ja undertiden saa langt oppe i Skoven, at der er 1 à 2 km. til Søen, og hvis den en enkelt Gang bygger

¹ Hermed menes antageligt Vandkalve og Vandkær. O. A.

Rede i Rørene, da sker dette paa en græsbevokset Tue eller under en Vidiebusk, og der kommer Lappedykkeren ikke.

Naar Anden har faaet Ællinger, færdes den hovedsagelig ved eller paa Bredden blandt Græs eller Korn eller i Sivene, hvor Vandet er saa grundt, at den kan naa Bunden uden at dykke. Anden behøver saaledes ikke, at komme ind paa Lappedykkerens Omraade, og selv om dette stundom hænder, er den i hvert Fald ikke henvist hertil. En Undtagelse herfra danner saadanne Søer, hvor græsbevoksede Holme og Tuer findes i Mængde. Paa saadanne Steder har det dog vist sig, at Ænderne paa ingen Maade lader sig forjage af Lappedykkerne.

Der kan sikkert ikke være Tale om nogen Konkurrence om Føden mellem disse to Fuglearter, da Lappedykkeren væsentlig søger sin Føde paa dybere Vand og aldrig tager Planteføde som Stokanden.

Lad os herefter se, hvad Skade Lappedykkeren kan gøre Fiskeriet.

I Hornborgasjön, hvor de mest omfattende Undersøgelser er gjort, har det vist sig, at Lappedykkeren hovedsagelig lever af Vandinsekter, særligt Vandbiller, og at den kun undtagelsesvis tager smaa Fiskeunger. At dømme efter de Undersøgelser, jeg har gjort fra Tåkern — hened 20 Maveundersøgelser — synes Forholdet at være omtrent det samme der. I Mälarn, og nogle andre Søer i Uppland, har det derimod vist sig, at Lappedykkerne æder mere Fisk især Smælt, sjældnere Løjer og smaa Unger af Skalle, Brasen og Aborre. I Tåkern skal det være hændet, at Lappedykkere angriber og ødelægger større Fisk, som er fanget i Ruser og Garn. Et Par lignende, dog usikre, Jagttagelser foreligger fra et Par Søer i Mellemeuropa. Hornborgasjöns Fiskere har aldrig erfaret, at Lappedykkere har angrebet fangede Fisk og, saa vidt jeg ved, kendes saadanne Tilfælde hverken fra Mälarn eller andre svenske Søer. Det forekommer mig mere sandsynligt, at omtalte Fisk fra Tåkern er angrebet af andre Dyr end Lappedykkere.

Spørgsmaalet er nu, om man kan sige, at Lappedykkeren gør Skade ved at æde en Del Unger af nævnte Fiskearter. Jeg betvivler det.

Naturens Husholdning er ikke altid helt let at forstaa for Mennesket. Sikkert er det, at naar et Dyr lægger Tusinder af Æg og faar Tusinder af Unger, saa er det netop Naturens Orden, at Mængder af disse Unger skal omkomme og tjene andre Dyr til Føde. Var det ej saa, vilde der i vore Søer blive overvældende Mængder af Smaafisk, som paa Grund af skortende Føde vilde forblive smaa, magre og værdiløse. Herpaa har man tilstrækkeligt mange Eksempler med Brasen i Smaasøer, som helt savner eller har for faa fiskeædende Dyr.

En anden Sag, som netop taler for denne min Opfattelse, er, at just de af vore Søer, som rummer flest Lappedykkere i Regelen er de fiskerigeste. Saaledes var Hornborgasjön kendt for sin Fiskerigdom just paa det Tidspunkt, hvor Lappedykkerne var aller talrigst der. Før første Vandspejlssænkning af denne Sø, har jeg selv

ofte været Vidne til, at en Mand paa een Dag ved Midtsommertid fangede 100—150 Skaalpund Gedde eller mere i sit lille Net. En saadan Fangst er vist ikke almindelig i Søer, hvor Lappedykkere og andre fiskeædende Fugle mangler.

Selv om Lappedykkeren virkelig undertiden æder nogle Fisk, saa er det dog bevist, at den i alt Fald i visse Søer hovedsageligt ernærer sig af Vandinsekter især Vandbiller, og at den altid fortærer en stor Mængde af disse. Nu er Forholdet imidlertid saa, at disse Vandbiller netop er de Dyr, som væsentligt æder Fiskerogn og nyklækkede Unger; de er Vandets Tigere disse store Vandkalve, som Lappedykkeren med Forkærlighed fanger, og hvoraf den, sammen med Fjer af sin egen Krop, altid har Maven fuld.

Hvis man udsætter en Del Fiskeyngel eller Rogn i et Akvarium og blot slipper en eneste Vandkalv ud deri, vil man se, at denne paa meget kort Tid, oftest paa een Dag, æder hvert eneste Æg og dræber hver Unge. Heraf kan man faa et Begreb om den Mængde Fiskerogn og Yngel, der tilintetgøres af disse sædvanligt talrigt forekommende Biller.

Det er ikke min Mening med det her sagte at gøre mig til Talsmand for den Opfattelse, at nævnte Insekter er ødelæggende for Fiskene. Tværtimod mener jeg, at de ofte er nødvendige for at regulere den overflødige Mængde af Fisk. Men jeg vil hævde, at Lappedykkerne ved at æde store Mængder af disse Rovinsekter fuldt ud yder Erstatning for de Tab, som Fiskemængden muligt kan lide ved dens Angreb paa Fiskeyngel.

Som oven for sagt er Naturens Husholdning ikke altid saa let at forstaa for Mennesket; men saa meget ved vi og forstaar vi, at hvert Dyr har sine Fjender, og at disse er nødvendige for at det hele kan regulere sig. Det er sandt, at Mennesket kan gribe ind naar det gælder vore Husdyr og stundom ogsaa, naar det gælder større vilde Dyr; men Mennesket kan ikke gribe ind og bortfjerne alle svage og sygelige Individuer blandt vore Skoves og Vandes Indbyggere.

Det er vel kendt, at netop de Dyr, som har de fleste Fjender, i Reglen formere sig stærkest og vedligeholder Bestanden godt. Et Eksempel herpaa er Silden; der er vel næppe noget andet Hvirveldyr, der har saa mange Fjender som Silden, og dog findes der næppe nogen anden Fiskeart, der forekommer i saa ufatteligt stort Antal som denne. Hvaler, Delfiner, Sæler, Millioner af Fugle og Fisk lever af Sild og Myriader af lavere Dyr af deres Rogn.

Nu har jeg sagt, hvad jeg ved om Lappedykkeren, og hvad jeg selv har set. Jeg vil betone, at jeg ikke har sagt hvad jeg tror; man vilde komme Sandheden nærmere om man vilde følge dette mit Eksempel; i Tilfælde, hvor man tror uden at vide, bliver man meget ofte bedraget.

A. C.

C. R. HENNICKE: FYRTAARNE OG FUGLEBESKYTTELSE.

(Ornithologische Monatsschrift 1912, Hefte 6).

I de mørke Foraars- og Efteraarsnætter dræbes der som bekendt store Mængder af Trækfugle ved Fyrene, idet disse tiltrækker og blænder Fuglene paa deres Vandring. I mange Tilfælde knuses de ved at flyve mod Fyrets Ruder, og at træffe Foranstaltninger derimod vil vist være ret vanskeligt, hvorimod det efter fleres Iagttagelser ofte hænder, at Fuglene omkommer af den Grund, at de ganske simpelt ikke kan finde nogen Hvileplads paa Fyret. Ved de saakaldte Drejefyr skal en Mængde Fugle omkomme paa den Maade, at de stadig følger den vandrende Lysstriben, Fyret rundt, indtil de udmattede styrter til Jorden eller i Bølgerne. Der er i de senere Aar gjort en Del Forsøg med at træffe Forholdsregler, der kunde bevirke, at Trækfuglene ikke i saa stor Mængde dræbtes ved Fyrene, og der synes særlig i Holland at være opnaaet gunstige Resultater i den angivne Retning. Paa Fyrtaarnet ved Terschelling blev der anbragt riveformede Træstel, paa hvilke de udmattede Fugle kunde hvile sig, og det viste sig virkelig, at disse Træapparater blev taget i Brug i stor Maalestok, naar de var anbragt paa Steder, der blev oplyst af Fyrets Straaler. Senere er der anbragt lignende Træstel paa flere af de hollandske Fyr, og det har vist sig, at Antallet af de ved Fyrene dræbte Fugle er bleven betydeligt mindre end tidligere, hvorfor der sandsynligvis vil blive indført noget lignende ved forskellige af de større Fyr ved Tysklands Kyster. Forholdsreglerne bestaar saaledes i Hovedsagen i at anbringe passende Hvilesteder paa Fyrets Sider saaledes, at de ikke hæmmer Fyrets Lysstyrke, men dog i nogen Grad bliver oplyst af dets Straaler.

P. JESPERSEN.